

نظریه اتومبیل خانواده، مطالعه تطبیقی در حقوق آمریکا

ایمان دهقانی دهج*

چکیده

اصل بر شخصی بودن مسئولیت است، بر اساس اصل مزبور، هر فرد تنها مسئول اقدامات خویش است و بابت اعمال یک شخص، نمی توان فرد دیگری را مورد ملامت قرار داد. اصل مزبور یکی از بنیادی ترین اصول حقوق مسئولیت مدنی شناخته می شود. با این حال این اصل نیز به مانند بسیاری از اصول دیگر بدون استثناء باقی نمانده است. مبانی متعددی وجود دارد که مسئولیت یک شخص بابت دیگری را توجیه می نماید. مسئولیت نیابتی هنگامی تحقق می یابد که گاهی بدون این که شخص خود مرتکب فعل یا ترک فعل شده باشد، در قبال فعل یا ترک فعل زیان بار دیگری مسئولیت خواهد داشت. در حقوق آمریکا یکی از این موارد را می توان نظریه اتومبیل خانواده بیان نمود. برطبق این نظریه، وقتی سرپرست خانواده، یک خودرو برای استفاده، حمل و نقل و به طور کلی راحتی و آسایش عمومی اعضاء یک خانواده خریداری می کند، مسئول جبران خساراتی است که از سوی ایشان به اشخاص ثالث وارد می شود. بنابراین هرکدام از اعضاء خانواده که با اتومبیل موصوف به دیگری خسارتی وارد نمایند، مسئولیت آن بر عهده مالک (سرپرست خانواده) خواهد بود. اجرای این نظریه نیازمند وجود شرایط خاصی می باشد. این نظریه بر مبانی متعددی استوار شده است، نمایندگی راننده از جانب مالک، جبران بهتر خسارت و همچنین نظارت دقیق سرپرست خانواده نسبت به اعضاء خانواده که از اتومبیل استفاده می نمایند از جمله مهم ترین این موارد می باشد. در حقوق آمریکا این نظریه اگرچه اخیراً با انتقاداتی مواجه شده است، با این حال هنوز هم تعداد زیادی از ایالات آمریکا (بیش از ۲۰ ایالت)، آن را مورد عمل قرار داده و بر پایه آن تصمیم می گیرند. مطالعه این نظریه از منظر تطبیقی می تواند مطالب مفیدی را به همراه داشته باشد.

واژگان کلیدی) اتومبیل، خانواده، مسئولیت نیابتی، حقوق آمریکا.

مقدمه

مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر به عنوان استثنائی بر اصل شخصی بودن مسئولیت، در موارد پراکنده و طی قوانین متعدد و گوناگون در حقوق ایران پیش بینی شده است. تنوع مصادیق موجود و گستردگی مبانی و قواعد حاکم بر آنها، معرفی یک مبنا مشترک و به تبع آن، قواعد مشترک حاکم بر این مسئولیت استثنائی را دشوار می نماید. بر اساس اصل شخصی بودن مسئولیت، هر فرد تنها مسئول اقدامات خویش است و بابت اعمال یک شخص، نمی توان فرد دیگری را مورد ملامت قرار داد. اصل مزبور یکی از بنیادی ترین اصول حقوق مسئولیت مدنی شناخته می شود. با این حال این اصل نیز به مانند بسیاری از اصول دیگر بدون استثناء باقی نمانده است. مبانی متعددی وجود دارد که تسری مسئولیت یک شخص به دیگری را توجیه می نماید. وجود اقتدار و لزوم تبعیت شخص از دیگری، لزوم دقت در نظارت بر اعمال افرادی که تحت

* دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشگاه قم، قم، ایران. ایمیل deghhani65@yahoo.com